

ВИЗНАЧАЛЬНА УМОВА ІНКЛЮЗІЇ – БЕЗУМОВНЕ ПРИЙНЯТТЯ ЦІННОСТІ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Формування ціннісно-сислової сфери людини

Наталія ГЛИНЯНЮК, старший викладач кафедри педагогіки та психології, Івано-Франківський ОІППО

Щороку все більше закладів освіти в Україні запроваджують інклюзивну форму навчання. Однак у цій справі їм доводиться стикатися з багатьма проблемами — політичними, соціальними, економічними та іншими. Автор вважає, що причина всіх цих труднощів, у першу чергу, криється у психологічній неготовності суспільства до таких змін — до інклюзії в повному значенні цього поняття.

Як можна подолати психологічні бар'єри, що сформувалися протягом років? Які напрями такої діяльності в сучасній школі? Як слід сприймати людину з особливими потребами, аби не завдавати їй додаткових психічних травм? Спробуймо пошукати відповіді на ці запитання разом з автором.

Донедавна більшість людей не звертали уваги на те, що доступ до житлових приміщень, аптек, поліклінік, магазинів та інших місць громадського користування для деяких категорій громадян обмежений. Ті, хто планував будівлі, вводив їх в експлуатацію, не враховували потреби людей, що мають певні обмеження в пересуванні. Невже люди такі байдужі чи жорстокі? Насправді причина в іншому — більшість ніколи прямо і близько не стикалися з людьми, які мають особливі потреби: не навчалися з ними у школі, не грали на майданчиках, не працювали, не перетиналися в побуті. Тому й не спадало на думку, що місця, які здорова людина має змогу відвідувати хоч і щодня, для інших можуть залишатися недоступними.

Коли у здоровій щасливій родині народжується малюк з певними обмеженнями, це стає ударом долі, який, на жаль, витримують далеко не всі. Страх паралізує. Невідомість, відсутність досвіду, міфи і забобони також не додають упевненості для прийняття мудрих рішень. Часто в таких випадках незрілі думки породжують дії, які ні для кого не є благом і свідчать про незрілість суспільства в державному вимірі, де людське життя не вважають беззаперечною цінністю.

Людині з інвалідністю доводиться долати багато бар'єрів — і психологічних, і морально-етичних, і чисто побутових. Це брак пандусів з правильним кутом

нахилу, голосових світлофорів, широких дверей для візків, тактильних підлогових смуг, інформаційних покажчиків зі шрифтом Брайля, універсальних туалетних кабін тощо. На жаль, про людей з особливими потребами дуже часто забувають можновладці, коли приймають той чи інший закон. Усе це свідчить про бар'єри, що існують у нашій психіці.

Безумовне прийняття цінності людського життя, свободи, гідності, справедливості спонукатиме до пошуку способів, форм, методів, слів і ресурсів для розв'язання таких проблем.

Безумовне прийняття цінності людського життя — основа інклюзивного суспільства

Залучення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) до навчання в загальноосвітніх закладах стало нині важливим соціальним явищем і політикою багатьох держав, невід'ємною частиною інклюзивного суспільства, показником його зрілості. Тому дуже важливо підготувати до цих суспільних змін усіх учасників освітнього процесу — дорослих і малих.

Ціннісно-сислова сфера людини починає формуватися в дитинстві, і відбувається цей процес у кілька етапів: засвоєння соціальних цінностей, їх перетворення у змістовні елементи ціннісних уявлень,

а згодом — вироблення ціннісних ставлень та орієнтацій. При цьому значення має все: як люди живуть, про що і як говорять, які матеріальні й нематеріальні блага створюють, що роблять у першу чергу, а що потім, за чим сумують, чому радіють, що бережуть, чого бояться, що робить їх щасливими, що вважають гарним, а що потворним тощо. Усе це складно “переробляється” свідомістю дитини і в результаті формують компоненти ціннісно-сислової сфери.

Неабияк на вироблення ціннісних орієнтирів впливає середовище, але й сама психіка дитини має певну активність. Якщо у процесі виховання не враховувати активність психіки дитини, то це призводить до декларування одних цінностей, а переживання інших.

Наприклад, коли йдеться про чужий біль чи трагедію сторонньої родини, до якої певна особа ніяк не причетна, можна чути і бачити прояви співчуття, жаль, сум і навіть правильні поради щодо спілкування з людьми, які мають особливі потреби. Однак коли трапляється, що вчителю, керівнику школи, батькові, матері треба безпосередньо спілкуватися з дитиною, що має ООП, все докорінно змінюється. З’являються так звані “розумні” аргументи-відмовки, які звучать дуже переконливо: “цим дітям буде краще у спеціальному закладі — там є фахівці певного профілю, менше учнів, спеціальні програми”; “такій дитині буде краще на індивідуальному навчанні вдома”; “чому моя дитина має вчитися разом з неповносправною дитиною, ще може постраждати”; “не треба моїй дитині дивитися на страждання — це травмує її психіку”; “мені ще тільки цього клопоту треба як керівнику” і подібні.

Така позиція — своєрідний захист. Найчастіше в основі позиції “я проти інклюзії” лежить страх перед незвичним, незнайомим, адже багато хто навіть не пробував спілкуватися з дітьми з ООП, але боїться вийти зі своєї зони комфорту. Це ж треба буде вчитися робити щось по-новому... Однак більшість, вийшовши, отримують справжню насолоду від того,

що роблять щось по-справжньому правильно, що є частиною людської природи.

В умовах освіти, орієнтованої на дитину, особисте ставлення педагога до інклюзивної моделі навчання — показник професійної зрілості. Можна по-різному сприймати певний освітній метод чи технологію, але інклюзія — не метод і не технологія. Це процес, що базується на безумовному прийнятті цінності людського життя, гідності, свободи і справедливості.

Перші кроки з упровадження інклюзії в Україні

Освіта в Україні впродовж останніх років активно рухається назустріч дітям з ООП.

Досягнення у сфері інклюзії:

- активізація процесу приведення у відповідність до міжнародних вимог нормативно-правової бази;
- значне поліпшення матеріально-технічних умов освітніх закладів;
- розробка науково-методичної бази;
- створення розгалуженої мережі інклюзивних ресурсних центрів тощо.

Змінюється і суспільство загалом: менше стало проявів скептицизму, маніпуляцій, агресії і байдужості з приводу проблеми. Так, більшість батьків і педагогів відзначають, що сучасні діти зовсім по-іншому сприймають людей з особливими потребами і відповідно взаємодіють з ними. Але йдеться про тих, хто перебуває в природному людському середовищі, яке не поділяють на здорових і хворих, у якому безапеляційно і бездумно дитину з ООП не ізолюють у спеціальних навчальних закладах чи завдяки індивідуальному навчанню вдома.

Помітна також тенденція розмежовувати “інтеграцію” (дітям з особливими потребами у різний спосіб допомагають пристосуватися до існуючої моделі освіти) та “інклюзію” (всі діти навчаються разом, повне включення). Так, усе менше педагогів називають інклюзією те, що нею не є: створення для особливих дітей окремих класів чи групи при школі; залучення час від часу учня, який навчається вдома, до окремих заходів; стихійне неофіційне залучення тощо.

Як бачимо, ми набули чималий досвід співжиття разом. Однак є ще питання, які належить вирішити, аби можна було говорити про успішне впровадження інклюзії у життя. Як було зазначено вище, основою для їх вирішення має стати зміна ціннісних орієнтирів сучасної особистості. Отож в освіті важливо створювати належні умови для формування ціннісно-сислової сфери дитини — саме це стане фундаментальною основою її готовності жити в інклюзивному суспільстві.

Детальніше розкриємо зміст кількох важливих напрямів діяльності, успішне впровадження яких у суспільну практику стане запорукою ефективної інклюзії.

**Вчимося, досліджуємо і граємо всім класом.
Ми різні, але нам цікаво разом.**

(Надіслала Л. Гарбарчук, Житомирська спецшкола-інтернат № 1)

Зустрічайте нові посібники для 2-го класу

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

- ☀ Робочий зошит № 1
- ☀ Робочий зошит № 2
- ☀ Зошит з інформатики
- ☀ Формувальне оцінювання

УКРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

- ☀ Зошит з розвитку зв'язного мовлення
- ☀ Тренажер із правопису: зошит № 1 і зошит № 2

Замовляйте комплект робочих зошитів
для 2-го класу:

☎ (067) 504 5022,
(050) 761 7259

@ books@dvsvit.com.ua